ANUL XXXVII.—No. 133 | 25 bani exemplarul | C P | Duminecă 17 (30) Martie 1919

UNIVERSUL

CELE DIN URMĂ STIRI DIN LUMEA ÎNTREAGĂ
TELEGRAFICE ŞI TELEFONICE
Redacţia şi Administraţia: Bucureşti, str. Brezoianu, 11

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN

Director: VIRGIL N. DARASCU şi STELIAN POPESCU

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

Rolul României

Încă odată ese dreptatea Cronicarului: nu sunt vremile sub cârma omului, ci bietul om sub vremi.

Se spera că odată războiul sfârşit pacea se va întinde asupra lumei. Perioadei de sbucium, sângerare şi distrugere, trebuia să-i urmeze cea de linişte, refacere şi consolidare. Omenirea suferise prea mult, ca să n'aibă dreptul să respire în libertate şi să reia drumul desvoltării normale. Aşa se credea, dar n'a fost aşa. Două împrejurări s'au pus în calea ilu'ziilor generale. Una de ordin natural: istoria ne învaţă că după mai toate războaele s'au produs frământări sociale; mai ales învinşii au fost supuşi acestei legi firesti; reacţiunea celor multi împotriva răspunzătorilor, agravată de dezordinea şi dezechilibrul ce urmează în chip fatal înfrângerei, s'a tradus mai totdeauna prin agitaţii împinse adesea până la violenţe şi cruzimi. Şi dacă penumbra războaelor partiale oferea asemenea aspecte, ce de aşteptat ca în penumbra unui război quasi-universal, ele să ia proporţii cu tendinţe de generalizare. A doua împrejurare care vine să le accentueze: de data aceasta învinşii nu mai sunt pasivii de altădată cari îndurau consecinţele unei acţiuni firesti, ci o alimentează cu voinţa criminală sperând o soartă mai bună, după restabilirea dintr'un cataclism mondial.

Împotriva acestei groaznice primejdii, civilizaţia nu poate rămâne indiferentă. Veacurile de muncă pentru înaintarea omenirei pe toate terenurile, chiamă la datorie întreaga generaţie de astăzi. Datorie faţă de lantul generaţiilor cari s'au străduit şi s'au jertfit ca să asigure umanităţii putinţa progresului viitor, cari ne-ar blestema dacă am şovăi în opera de mântuire ce se cere.

Când a fost vorba de lupta în contra terorismului teuton şi pentru libertatea popoarelor, România şi-a dat tributul. Tribut de care istoria va ţine seamă. In momentul când a intrat în acţiune cu mari riscuri şi cu grele sacrificii a neutralizat ca un paratrăznet operaţiile austro-germane spre Salonic şi Galiţia. Aliaţii ştiu şi mărturisesc marele serviciu adus atunci de România cauzei lor, cauză care se confunda cu însăşi existenţa lor ca state libere. Astăzi preocuparea Aliaţilor se ridică şi mai sus. In mâna lor stă apărarea societăţii, indiferent de subdiviziunile ei pe naţionalităţi. Anarhia din jumătate Europa ameninţă; expansiunea ei ar fi în adevăr un cataclism. Se poate lăsa comoara de civilizaţie la discreţia crimei înălţate la rangul de doctrină cârmuitoare? Răspunsul a fost unul singur. Primul dig în faţa valurilor năpraznice suntem noi. Cu virtuţile naţiunei noastre şi cu ajutorul urgent şi nelimitat al Aliaţilor, vom isbuti. Mărăşeştii garantează pentru aceste virtuţi; ceea ce au făcut Aliaţii pentru noi în a doua parte a campaniei, atunci când procurarea se isbea de atâtea obstacole, arată ce va fi ajutorul lor astăzi, când mijloacele sunt mai uşoare.

In cruciada civilizaţiei contra sălbăticiei şi întunecimei, România are un rol care-i va pune la încercare toate resursele vitalităţii, dar o va trece în primul rând al naţiunilor cărora omenirea le va decerne laurii recunoştinţii.

—M.—

Dela Academia Română

In şedinţa de eri a Academiei Române, d. prof. univ. Nicolae Iorga a ţinut o comunicare despre: „Legăturile noastre cu grecii". — Biblioteca dela Ploeşti cuprinde multe cărţi rare, printre cari numeroase manuale şi cărţi greceşti, aparţinând unei şcoli importante greceşti ce funcţionase acolo la începutul secolului al 19-lea.

D. Nicolae Iorga vorbeşte şi de o tipografie grecească condusă de Ion Eliade Rădulescu şi Hfistide, în care s'au tipărit cărţi multe greceşti, bunioară o istorie a grecilor moderni, până în zilele când această carte s'a pus la tipar (1838).

Aici la noi în România a trăit şi şi-a făcut educaţia Atanasie Hristopol adevăratul începător al literaturei moderne greceşti, al cărui talent a fost descoperit de Moruzi. Acesta, afirmă d. Iorga, pare a fi întemeetorul codicelor Carages.

Împrumutul naţional ardelenesc

Subscripţiunile la împrumutul naţional ardelenesc (Bonuri de tezaur de 5 la sută) admise până acum, în Regat, numai în coroane, se pot face, cu începere dela 22 cor. în baza autorizării primită dela d-l ministru de finanţe, *şi în lei, socotindu-se 1 leu = 2 coroane*. Se pot deci subscrie de fiecare 100 lei câte 200 coroane.

Ca locuri de subscripţiune funcţionează acum şi *Banca Naţională a Românieі, cu toate sucursalele şi agenţiile ei;* precum şi toate băncile mari din Capitală şi sucursalele lor din provincie.

Bonurile de tezaur sunt garantate, precum se ştie, de Statul român; sunt rambursabile, cel mai târziu la 1 Februarie 1923 şi sunt scutite de orice impozite prezente şi viitoare.

Subscriitorii împrumutului ardelenesc ajung deci la efecte absolut sigure şi rentabile, cari mai au avantagiul, că pot fi depuse, în întreaga lor valoare nominală, ca garanţii şi cauţiuni la toate casseriile publice.

In vederea acestor avantagii şi a scopului urmărit prin emiterea împrumutului, de a putea face faţă cheltuielilor mari şi urgente, reclamate de organizarea funcţiunilor de Stat din teritoriile acum alipite Regatului, îndemnăm stăruitor publicul din Regat şi pe numeroşii noştri capitalişti, moşieri, comercianţi şi industriaşi, mari şi mici, originari din Ardeal, să subscrie sume cât mai importante, ca *primul împrumut naţional ardelenesc* să aibă cel mai deplin succes.

Conferinţa profesorilor din toate ţinuturile româneşti

Eri dimineaţă s'au întrunit la ministerul instrucţiunei publice, sub preşidenţia d-lui dr. profesor C. Anghelescu, ministrul acestui departament, reprezentanţii învăţământului din vechiul Regat, din Ardeal, Bucovina şi Basarabia spre a aviza asupra unificărei învăţământului primar, secundar şi special şi asupra măsurilor de tranziţie ce sunt de luat.

Erau reprezentate la această conferinţă Ardealul prin d-nii: Ghibu, secretar general la învăţământul de acolo, Precup, directorul învăţământului secundar, dr. Matei, directorul învăţământului primar, dr. Popovici, profesor, protoereu la Lugoş şi directorul contabilităţei departamentului la Sibiiu, Bucovina prin d-nii ministru Nistor, dr. Sbiera şi profesor Iliuţă din Suceava; Basarabia, prin d-nii Ciobanu, directorul învăţământului, Popovski, profesor secundar din Chişinău şi directorul şcoalei tehnice din Soroca.

Din vechiul regat au luat parte d. Valaori, secretar general, directorii de serviciu din minister, inspectorii generali şi d. Petre Gârboviceanu.

In conferinţa de eri s'a discutat în linii generale modalitatea unificărei învăţământului, afară de cel universitar, asupra căruia se va discuta ulterior.

S'a mai luat în cercetare chestia grădinilor de copii, care prezintă o mare importanţă pentru naţionalizarea copiilor din provinciile depărtate din ţinutul Aradului asupra cărora ungurii au exercitat presiunea desnaţionalizării.

*

Astăzi, la 9, conferinţa profesorilor se va întruni în a doua sa şedinţă, pentru a lua în cercetare, în fond, realizarea unificărei învăţământului primar.

Pricinile înfrângerei Germaniei

Coltano, (întârziată). — *Generalul Ludendorf a declarat unui corespondent al ziarului* Social Demokraten *din Stockholm că înfrângerea Germaniei a fost pricinuită de slăbiciunea strategiei lui Moltke, de direcţiunea nedibace a lui Falkenhayn, de serviciul rău al informaţiunilor şi mai ales de lipsa sprijinului Austro-Ungariei, strânsă din ce în ce mai de aproape de Italia.*

Situaţiunea imperiilor centrale deveni dezastruoasă după intrarea în război a Italiei şi mai ales din cursul lunei Iunie când generalul Diaz a zdrobit ofensiva austriacă dela Piave, în care Austria îşi angajase trupele cele mai bune. (Ag. italiană).

EVENIMENTELE DIN UNGARIA

ARESTAREA LUI KAROLY

Viena. — La Budapesta situaţia este din ce în ce mai gravă. Bandele jefuesc populaţia, comiţând orori şi siluiri. Nenumărate prăvălii au fost devastate; mărfuri de tot felul zac împrăştiate pe străzi.

Contele Karoly, îngrozit de excesele bolşevismului înscenat chiar de el, a încercat să fugă în Elveţia. El a fost recunoscut şi prins. Se dă ca sigură ştirea că fostul preşedinte al republicei maghiare va fi dat în judecata Curţei Marţiale.

ATITUDINEA GUVERNULUI AUSTRIAC

Viena. — *Consiliul de miniştri, sub preşedenţia d-lui Boemer s'a ocupat de situaţia gravă din Ungaria. Consiliul a decis să nu recunoască în nici un caz guvernul anarchic din Budapesta. Guvernul a adresat şi o notă ziarelor, condamnând anarchia din republica maghiară.*

Situaţia din Germania

DISCUŢIA BUDGETULUI

Nauen, 15. — In şedinţa de eri a Adunării naţionale din Weimar s'a discutat bugetul provizoriu pe 1919 şi al patrulea supliment de buget pe 1918. Suplimentul de buget prevede pentru preşedintele Germaniei o alocaţie de 100 mii mărci lunar.

Ministrul de finanţe, Schiffer, a motivat ambele proecte de buget, arătând caracterul lor provizoriu.

INFIINŢAREA UNUI TRIBUNAL DE STAT

Nauen, 15. — *La Adunarea naţională din Weimar se va depune zilele acestea un proect de lege pentru crearea unui tribunal de Stat, în faţa căruia vor veni aceia cari au făcut cerere în acest scop şi în al doilea rând aceia a căror atitudine în războiu nu poate fi constatată altfel.*

Ziarul Deutsche Allgemeine Zeitung *spune că în prima categorie intră militarii diriguitori şi bărbaţi de stat cari au cerut să fie ascultaţi în faţa unui tribunal de stat, cum sunt Bethmann Hollweg şi Ludendorf.*

Telegrame din Străinătate

LEGATURA APUSULUI CU ORIENTUL PRIN BUCUREŞTI

Paris, 15. — *La întrunirea de eri a comisiunei porturilor şi căilor ferate, d. Claveille a comunicat protocolul semnat, chiar în dimineaţa acelei zile, de reprezentanţii ţărilor interesate, protocol care asigură relaţiunile directe între Anglia, Franţa, Italia şi Orientul cu ajutorul căilor ferate prin Europa centrală.*

In acest scop un tren de luz Simplon-Orient Expres *va circula între Paris şi Orient, via Lausane-Simplon-Milan-Veneţia-Laibach-Agram-Vindvco, unde se va bifurca, o ramură prin* Bucureşti-Constanţa-Odesa, *iar a doua prin* Belgrad-Constantinopol-Atena. *Acest tren va corespunde la Paris cu trenul Londra-Calais-Paris şi la Milan cu un tren rapid Bordeaux-Lyon-Turin-Milan.*

O parte a acestui proect va fi pusă în executare dela 15 Aprilie, iar restul la 1 Mai.

LIGA NAŢIUNILOR ŞI OPINIA PUBLICA AMERICANA

Paris, 15. — *Din New-York se anunţă că ziarul* New-York Globe *şi alte 12 ziare americane au pus cititorilor lor următoarea întrebare: E bine ca Statele-Unite să intre în* Liga Naţiunilor *spre a apăra pacea?*

Din 66795 răspunsuri, 49515 au fost pentru şi 17280 contra.

TURTUCAIA

Martie 1919

Multe fapte, cari vor face tabloul negru al multor amintiri triste, se leagă de această localitate, de la 1916 August 24 până acum. Războiul, această pacoste, ce căzuse pe omenirea întreagă, lăsă şi aci urme dureroase. Apăsată cu îndârjire şi eroism de mica noastră garnizoană, Turtucaia după o rezistenţă plină de admiraţie şi un carnaj îngrozitor, căzu în mâinile duşmanilor în chipul tragic ce se cunoaşte. Ce a fost în momentul căderii acestei localităţi precum şi ce precede acestui dureros fapt, nu mă preocupă acum. Aci voesc să arăt ceeace s'a petrecut după căderea Turtucaei, după trecerea furiei, adică atunci, când judecata normală şi rece a omului civilizat îşi reia firul întrerupt un moment de asprimea luptelor.

Se ştie, că, îndată după căderea Turtucaei, s'au instalat aci bulgarii. Aceştia ca o răsplată demnă de civilizaţia lor, pentru sângele ce l-am vărsat în 1877 spre a-i scăpa din robia Turcească şi a le da o patrie; pentru chipul mai mult de cât prietenesc şi uman cu care ne-am purtat în 1913, când i-am scăpat de un mare dezastru şi prin sacrificarea fiilor noştri, am impus pacea, din care au avut atâta folos teritorial în dauna Turcilor, Sârbilor şi Grecilor; pentru a ne arăta marea recunoştinţă, de ospitalitatea largă ce au avut în toate vremurile în ţara noastră; după ce ne-au declarat războiu fără nici un motiv, intrând în Turtucaia, au început să omoare şi să schingiuiască populaţiunea română, rămasă aci, în chipul cel mai barbar şi mai mişelesc.

Voiu da de acum tabloul acestor barbarii atât pe cât puterile de investigaţiune îmi permit în momentele de faţă. Va fi slab oulorit acestui tablou, intru cât mintea omenească refuză de a concepe grozăvii, ca cele petrecute ael.

La căderea Turtucaei, în ziua de 24 August 1916, s'a început o adevărată vânătoare împotriva românilor.

Au fost prinşi funcţionarii români rămaşi aci, fruntaşii şi toţi românii Turtucaei bănuiţi că au avut simpatii româneşti. Închişi, desbrăcaţi şi bătuţi oribil, apoi fără să fie măcar judecaţi, au fost împuşcaţi şi daţi pe Dunăre.

Cel dintâi care a căzut pradă gloanţului bulgăresc a fost comisarul V. Nicolau de la poliţia Turtucaei. Acesta potrivit ordinilor primite, a rămas în localitate până în ultimul timp, când n'a mai putut trece Dunărea, neavând cum şi cu ce. Prins de bulgari, bătut şi maltrat oribil, a fost legat mai mult mort de o căruţă, împuşcat şi aruncat pe Dunăre. In urmă, a urmat un convoiu întreg de proscrişi format din: Al. Constantinescu, dirigintele poştei; Ioan Tudor Caraghiozu, om de aproape 80 de ani, fruntaş român din Turtucaia şi fost membru al eforiei româneşti după vremuri, V. Drăgănescu, om de aproape 90 de ani, fruntaş român şi fost preşedinte al eforiei româneşti, Şt. Bonjuc, perceptorul circ. Asfatchioi, Cristea Doicine, funcţionar român, Ştefan Enciulescu, fruntaş român şi Marin Cristescu.

Pe aceştia bulgarii i-au băgat în Dunăre până le-a venit apa cam pe la brâu, apoi soldaţii aduşi inadins, au tras în ei, ca să-i impuşte. La prima salvă toţi au căzut morţi în Dunăre, afară de Ioan T. Caraghiozu şi Marin Cristescu, cari ştiind să înoate bine, s'au dat afund şi au eşit departe în Dunăre, aproape un kilometru de locul execuţiei. Pe Caraghiozu l-au prins bulgarii din nou şi punându-i puşca la depărtare de un dm. de piept a tras de trei ori în el, însă puşca n'a luat foc. Atunci a fost grăiat de la moarte, dar n'a scăpat de torturi şi înjosiri, fiind internat în diferite lagăre din Bulgaria. O minune demnă de relevat, s'a întâmplat cu acest biet român la a doua execuţie. Am spus că s'a tras de trei ori cu puşca în el şi cartuşele n'au luat foc. După grăţierea lui, soldatul orânduit să-l impuşte a îndreptat puşca în sus şi a tras din nou aceleaşi cartuşe. Care nu fu mirarea celor prezenţi când au constatat că toate cartuşele au luat în urmă foc!

Dar şirul nu s'a isprăvit. Institutorul M. Timuş era administratorul unui spital de răniţi. El, ocupat cu îngrijirea răniţilor, a rămas în Turtucaia. Unii afirmă că ar fi avut ordinul d-rului şef să păzească o parte din răniţi, cari nu putuseră fi evacuaţi în ziua aceea, până se va întoarce el să-i ridice. Or, întoarcerea n'a mai avut loc, fiindcă Turtucaia era pe punctul de a cădea şi astfel acest apostol a rămas la postul său fiind prins de bulgari, desbrăcat, bătut şi torturat până a înebunit. In urmă a fost dus afară din oraş şi împuşcat.

Pădurarii Tudor Stoicescu şi Stan Oprea Spirea precum şi sergentul major de sergenţi de oraş Suliman Emin au fost de asemenea torturaţi şi împuşcaţi. Mulţi ori mai fi fiind, cei ce au căzut pradă sălbăticiei şi atrocităţilor bulgăreşti şi şi-or fi dat duhul în chinurile cele mai oribile. Cred că voiu mai descoperi din aceştia şi-i voiu aduce prin publicitate la cunoştinţa celor ce vor să cunoască apucăturile bulgăreşti.

B. Stoicescu

Dela Curtea marţială

Procesul socialiştilor

Şedinţa se deschide la ora 9, sub preşidenţia d-lui colonel Călinescu.

Sunt aproape 30 acuzaţi, parte pentru atentat contra siguranţei Statului, complot, rebeliune, ofense aduse M. S. Regelui şi alţii pentru provocare la aceleaşi crime şi delicte.

Se la interogatorul acuzaţilor şi se face apelul martorilor. Dintre acuzaţi lipsesc: Al. Constantinescu, Fobran, Sternberg, Ungwer, Moscu, Sănducu Constantin, N. Cobru, Dumitru S. Ion, M. Steinberg şi M. Dumitrescu.

D. comisar regal, maior Chiru, cere suspendarea pe 24 ore spre a face să apară diferiţi acuzaţi faţă de cari nu s'au îndeplinit diferite formalităţi cerute de lege, cerând disjungerea procesului pentru altă serie de inculpaţi.

D. avocat Ioanitescu cere de asemenea amânarea, iar nu disjungerea în ce priveşte pe Gaston Boeuf, care se prezintă întâia oară la instrucţie.

In acelaşi sens vorbeşte şi d. avocat Anghelescu.

Curtea, după o deliberare de o oră, admite ambele cereri ale d-lui comisar regal, pronunţând atât disjungerea cât şi amânarea pe azi, la ora 3 d. a.

Alegeri pentru Constituanta evreiască în Palestina

Comisiunea sioniştă palestineană a lansat un manifest către populaţiunea israelită în care se anunţă alegerile pentru constituanta evreească.

Au dreptul de vot toţi Evreii bărbaţi şi femeile cari au 20 de ani împliniţi.

Dreptul de eligibilitate îl au acei evrei cari au vârsta de 24 de ani şi cari ştiu să scrie şi să vorbească ebraica.

PRIMIREA M. S. Reginei la Londra

La Londra s'a făcut Suveranei noastre aceeaşi primire entuziastă ca şi la Paris.

Lordul-major al Londrei a oferit în numele capitalei Angliei un prânz în onoarea Suveranei noastre, prânz la care a participat tot ce Londra are mai distins din lumea politică, diplomatică, intelectuală, comercială şi industrială.

La Operă, unde s'a dat o reprezentaţie de gală, intrarea în sală a M. S. Regina a fost salutată prin intonarea imnului român, ascultat în picioare de întreaga asistenţă care a făcut ovaţiuni Suveranei noastre.

Potrivit uzanţelor engleze, un foarte mare număr de personalităţi din lumea aleasă, a venit în faţa Majestăţiei Sale şi i-a prezentat omagiul.

M. S. Regina e găzduită în palatul regal Buckingham.

Ştiri din Ardeal

Citim în „Renaşterea Română" din Sibiu:

Bolşevicii unguri au aruncat în aer podul de peste Mureş, la Soborşin. Din această cauză expresul Bucureşti-Paris nu poate circula decât prin Timişoara.

Congresul păcii

DELEGAŢII MILITARI GERMANI

Nauen, 15. Următorii ofiţeri vor face parte din delegaţia militară la Congresul de pace: generalul von Hammerstein, maiorul von Bock, ofiţer de stat-major din grupa de armate a Kronprinţului, locot. von Xylander, dela statul-major bavarez, maiorul von Boeticher, dela statul-major saxon şi căpitanul Wuertenberger Geyer.

Delegaţia va fi sub preşidenţia generalului von Wriesberg, dela ministerul de război prusian.

PRIMA REDACTARE A TRATATULUI DE PACE

Paris, 15. — Joi s'au întrunit acasă la d. Wilson cei patru şefi de guverne. Se crede că consiliul de patru va termina Vineri prima redactare a tratatului de pace, pe care îl vor revizui pe articole.

*

In această privinţă, le Temps dă următoarele amănunte: Deliberările celor patru şefi se ţin regulat la orele 8 dim. Singura persoană admisă este profesorul Mantoux ofiţer interpret, care traduce în franţuzeşte pentru d. Orlando conversaţiile celor trei şefi. Acestia se întreţin în limba engleză. De altfel, traducerea se face aproape în şoapte fără ca să întrerupă mersul desbaterilor.

La aceste consfătuiri, cei patru şefi se aşează fiecare în câte un fotoliu şi discută în mod familiar; secretarii lor stau în camerile d'alături şi sunt chemaţi ori de câte ori trebue să dea vreo lămurire.

ACŢIUNEA FRANŢEI IN RUSIA

- Declaraţiile d-lui Pichon -

Paris, 15. — *Răspunzând mai multor deputaţi, cari luaseră cuvântul în discuţia generală a unor credite cerute de guvern, d. Pichon, ministru de externe, a pronunţat Miercuri un important discurs la Cameră, cu privire la politica Franţei în Rusia. Făcând aluzie la criticile câtorva deputaţi socialişti, privitor la acţiunea întreprinsă în Rusia, d. Pichon a arătat că politica urmată avea de scop să redea Rusiei libertatea.*

„N'am declarat război Rusiei în ziua când am intrat în luptă cu bolşevismul, adică cu acei cari oprimă ţara, a spus ministrul de externe al Franţei.

„Ştiţi cine sunt restauratorii ţarismului? Acei cari favorizează anarhia şi pregătesc reîntronarea monarhiei. Iar acei cari, ca şi noi, apără dreptatea vor să vadă Rusia organizată într'o mare republică".

După ce d. Pichon a dat toate lămuririle cu privire la efectivele aliaţilor, arată în termenii următori pentru ce trebuia Antanta să lupte contra bolşevismului.

„Bolşevicii au nesocotit orice. Sunt o organizaţie de anarhie care guvernează prin teroare. Primul lor act a fost trădarea faţă de Franţa; semnarea tratatului dela Brest Litowsk putea să aducă peirea Franţei.

„Bolşevicii ua nesocotit orice manifestare liberă a poporului, au distrus toate obligaţiunile şi contractele cu străinătatea printr'o serie de prădări şi asasinate organizate, astfel că azi Rusia e ameninţată de foamete.

„Iată contra cui ne apărăm". Şi d. Pichon a încheiat spunând: „Nu e vorba de o ocupare a Rusiei. E vorba să întindem un cordon sanitar care să oprească bolşevismul. Toate popoarele trebue să se înţeleagă spre a închide drumul bolşevismului, care este un flagel pentru omenire".

Bursa

Bucureşti, 15 Martie 1919

Atmosferă de complectă incertitudine şi desorientare determinată de evenimentele externe.

Au încheiat azi la Bursă următoarele valori:

Banca Agricolă 625.

Banca Marmorosch-Blanck 1050 (Em. III) 1086).

Soc. Astra Română 2725.

Soc. Steaua Română 1375 — 1373.

Scris. Urb. Buc. 5 la sută 101.

Oblig. Locuinţe eftine 03.

STREINI TOLERAŢI

La noi, s'au luat şi se iau tot felul de măsuri contra românilor cari nu s'au purtat bine sub ocupaţiunea germană. Dacă însă se procedează aşa faţă de ai noştri, credem că cu atât mai puţin este de admis a tolera pe străinii cari s'au arătat cu vrăjmăşie împotriva ţării. Cu toate acestea, astfel de străini există şi nu se la împotriva lor nici o măsură.

Unul din aceştia e arhiepiscopul catolic Netzhammer, care în timpul ocupaţiunii germane a lucrat contra Bisericii noastre ortodoxe. Dovada s'a făcut cu o destăinuire care a apărut în *Universul* cu data de 15 (28) Noembre 1918, iscălită *Dr. R.* După acela s'a făcut o descindere la palatul arhiepiscopal de colonelul Condeescu şi s'au găsit acolo ascunşi 8.000.000 de lei în hârtii de ale Băncii Generale.

Consilierul juridic
PAUL VIDENZ
notar imperial
SAARUNION în Alsacia
Pfalzburgerstrasse Nr. 25 a
. Telefon No. 30

Maiorul Videnz
mobilizat la Comandatura gărilor Nr. 425
pe lângă a IX Direcţiune militară de căi ferate.

Prea onorate d-le coleg,

Am primit zilele astea amabilul d-voastră răspuns la scrisoarea mea din 12 Februarie c.

La cererea d-voastră din 11 Martie c., cu privire la perspectivele procesului 1), răspund respectuos că România n'a încheiat o convenţiune specială cu Germania pentru protecţiunea proprietăţi literare, ci numai cu

Italia la 23 Martie 1907, cu
Franţa la 19 Iulie 1907, cu
Austria la 4 Martie 1910 şi cu
Belgia la 1 Iunie 1910.

De aceia, pentru Germania, nu se poate avea în vedere decât legea *Presei* dela 18 Aprilie 1862, împreună cu modificările din 1904. In această afacere, esenţialul este că aici, în România, lucrările literare germane numai atunci se pot bucura de protecţiune când s'ar găsi şi în Germania reciprocitate pentru lucrările literare româneşti.

Vă rog, deci, să binevoiţi a cerceta acolo această chestiune de drept.

Afară de aceste date, vă mai fac atent asupra faptului că la tribunalele germane de aici există tendinţa ca, pe cât posibil, să se rezolve iute chestiunile în litigiu, prin transacţie, şi, în special, prin termene anume fixate în justiţie, spre a se încheia împăcarea. Că acuzaţii nu vor putea refuza ocaziunea care li se oferă de a şterge această afacere prin bună înţelegere cred că am dreptul s'o cred, pentru faptul că — după cum am aflat în palatul arhiepiscopal — singurul motiv pentru care împuternicitul român a început acest proces a fost de a face scandal în sânul preoţimii ortodoxe, după cum este obiceiul său.

In ce priveşte chestiunea dovezilor, pare sigur faptul că reproducerea nepermisă, fără autorizarea editurii Mosella, se poate dovedi uşor.

De-altfel, *I. P. S. S. Arhiepiscopul mi-a declarat personal că în interesul catolicismului* e urgent de dorit să se facă dovada juridică, dacă e cazul că aci există furt literar, *şi aceasta în special contra arhimandritului Scriban, unul dintre cei mai ticăloşi agitatori contra Austriei şi care are o întinsă şi arogantă activitate literară.* De asemenea, nu e nici un motiv de a lăsa pe aceşti acuzaţi să continue a scoate câştiguri mari din fapta lor contra legii. *I. P. S. dr. Netzhammer,* cu care am avut o lungă conversaţiune, *va pune să mi se lucreze* — CONFIDENŢIAL — *un memorandum special, prin cineva care cunoaşte bine toate ţiţele referitoare la această afacere.*

Nazarie e un om liniştit. Avocatului Cernăianu însă Netzhammer m'a sfătuit să nu-i fac onoarea unei vizite. El este un redactor fără valoare a unei foi murdare 2).

După toate câte ni s'au adus la cunoştinţă asupra moravurilor din tribunalele româneşti, nu se poate pune nicio nădejde în ele, pentru o cercetare juridică temeinică. Munca principală constă în câteva amânări de câte 100 de franci, aşa că procesele greu se isprăvesc până în 10 ani, şi atunci, în cea mai mare parte se sfârşesc cu sentinţe favorabile pentru cei *cu influenţă şi*, în special, pentru cei puternici *politiceşte*. De aceia I. P. S. dr. Netzhammer este ca şi mine, adânc încredinţat că plângerea d-voastră înaintea tribunalului românesc nicidată nu va găsi câştig, şi mai întâi se va târăgăni foarte mult. Tribunalul german va lucra încă aici, nici vorbă, multe luni după încheierea păcii. El are însă atât de mult de lucru cu supuşii Puterilor Centrale aliate, cari vor să-şi salveze prefenţiunile lor dela tribunalele româneşti şi să şi le asigure la tribunalul german, în cât unele plângeri ajung să-şi vadă fixat termenul lor abia la 4—6 săptămâni după ce au fost înaintate.

Poate însă că vom obţine o încercare de transacţie pe mai curând. De oarece plângerea îi priveşte pe toţi acuzaţii solidar, se vor înfăţişa numai cei prezenţi aci şi nu va mai fi nevoe să aşteptăm întoarcerea celorlalţi din Moldova.

Ce v'am scris la 12 Februarie c. asupra păcii era un zvon *fals*. Astăzi însă pot să vă anexez o foaie oficială specială. In orice caz, până la ratificare, toate rămân aici ca şi mai înainte, şi aceasta de sigur se va face abia după multe săptămâni. Oricum, autorităţile Căilor ferate trebue să rămâe aici încă şi mai mult. Nu pot prevedea dacă eu nu voi fi transferat mai înainte. In orice caz, nu voi avea să mai aştept atât de mult deciziunile d-voastră, ca dela 20 Februarie — 11 Martie. Scrisorile fac până aici 7—9 zile. Dacă puteţi căpăta sigilare cu ceară roşie dela un biurou militar, mi-aţi putea trimete răspunsul d-voastră iute şi sigur, ca afacere *militară*, chiar şi *închis* după ce însă aţi prezenta-o oficiului militar.

Actele dela tribunalul românesc le-am scos dela 22 Februarie c. Au numărul dosarului 2274 din 1914 şi constau din 137 de pagini cu o plângere foarte scurtă şi în care lipseşte orice desvoltare juridică, dar cu multe amănări. In cazul când vă hotăriţi să le înaintăm tribunalului german, vă rog să-mi comunicaţi imediat condiţiunile mai amănunţite în cari editura Mosella ar fi gata să rezolve chestiunea pe cale de transacţie, deci minimul de despăgubiri faţă de cei 125.000 de fr. ceruţi până acum. Asemenea, în ce priveşte predarea tuturor clişeelor şi a exemplarelor nevândute, cum şi renunţarea de a profita mai departe de Biblia lui Ecker. Deci să fiu investit cu dreptul de a lua hotăriri eu de aici, fără a mai întreba la d-voastră, şi să mi se trimeată şi procură legalizată.

Cu colegială stimă,
(ss) Videnz

P. S. — Poate că ar fi bine în cazul când editura d-voastră se decide a se adresa la tribunalul german, de a-mi da o scrisoare către avocatul Cernăianu, ca el să-mi predea toate informaţiunile şi ctele cari i s'au trimes. Ca colaborator însă n'am să-i iau, pentrucă am aici la îndemână elemente mai bune, ca să-mi traducă din l. română.

N. R. — *Din intitulăturile scrisorei se vede că Videnz în civilitate era notar în Saarunion din Alsacia, iar în urmă se afla mobilizat maior la comandamentul Gării de Nord, din Bucureşti.*

◆ **Domnii abonaţi din 1916 care doresc [illegible] rul, sunt rugaţi [illegible] vechea [illegible] a II se comunica cu diferenţă mai au de plată.**

1) E vorba de procesul *Micii Biblii*, care, dela tribunalul românesc, secţia comercială, a fost trecut la tribunalul german. In acest proces, a apărut ca acuzat înaintea tribunalului german ar. himandritul Scriban.

2) Se mai găseşte acolo, la adresa avocatului Cernăianu, din partea arhiepiscopului Netzhammer cuvântul şters cu condeiul, *Erzgauner* — pe româneşte: *arhipotlogor.*